SECRETARY.—Sir, I have received the following communication from the Secretary, Lok Sabha Secretariat, New Delhi, (camp Srinagar) dated 14th June 1954 :—

'I am directed to inform you that the Conference of Presiding Officers which met in Srinagar on the 14th June 1954 adopted the following resolution :

"This Conference mourns the loss of Dr. Satyapal and Shri H. Siddaiya, Speakers of the Punjab and Mysore Legislative Assemblies, respectively, and places on record its deep appreciation of the contributions that they made to the cause of parliamentary democracy."

The Presiding Officers stood for awhile in silence as a mark of respect to the memory of the deceased.

I am also to request that resolution of the Conference may be brought to the notice of your House.'

CONDOLENCE REFERENCES.

Demise of Sri H. Siddaiya, Speaker

ಶ್ರೀ ಕೆ. ಹನುಮಂತಯ್ಯ (ಸಭಾ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳು).—ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಸಭೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮಗಳ ದೈವಾಧೀನರಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ಬಂದುವು. ಈ ಸಭೆಯ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಸಭೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಈ ತರಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬಂದವು. ಆದರೆ ನಾನು ಮೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ—ಹಾಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ—ಇಷ್ಟು ದಾರುಣವಾದ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ ಮತ್ತೆ ಯಾವುದೂ ನನ್ನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಕೊನೆಯಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಈ ಸಭೆಯ ಸ್ಪೀಕರ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ದಿವಸ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲಾ ಅಳೆಯುತ್ತಾ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ಈ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಲ್ಲ. ಅವರ ಜೀವಮಾನವೇ ಸೇವಾಮಯವಾದ ಜೀವಮಾನ. ಮೊದಲು ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಬೋರ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರು ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಅನಂತರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ನಿಸ್ಪೃಹವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಜನಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರು. ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದ ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾಯುತವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 1936-37 ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಅವರು ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಮುಖಂಡರ ದರ್ಜೆಗೆ ಸೇರಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸತಕ್ಕಂಥ ಅಂತಸ್ತು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತು. ಆ ಶಕ್ತಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸೇವಾತತ್ಪರತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇತ್ತು. 1936-37ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಒಂದು ಹೊಸ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿತು, ಸಾತಂತ್ರ್ಯದ ದಾಹ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳು ಏನಿವೆಯೋ ಆ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ರೀತಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಾವನೆಗಳ ಅಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಲಶಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದರಲ್ಲೂ, ಅದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಜಯಪ್ರದವಾಡುವುದರಲ್ಲೂ, ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ ಅಸಾಮಾನವಾದದ್ದು. ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರತಕ್ಕವರು, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕವರು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದರೆ, ಅವರಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕವರನ್ನೂ, ಅವರಷ್ಟು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರತಕ್ಕವರನ್ನೂ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದವರನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

1-30 P.M.

ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಈಚಿನ ಇತಿಹಾಸವೇನಿದೆಯೋ ಆ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಇವೆರಡೂ ಹಾನುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಹೋಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವರು ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರು. ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಉತ್ತರಗಳನ್ನೂ ಸದಸ್ಯರುಗಳೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕಪಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಕಷ್ಟ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಯಾವ ಉತ್ತರವೇ ಇರಲಿ, ಯಾವುದಾದರೂ ಕೇಳಲಿ, ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕಂಥ ಅದ್ಭುತ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವರ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದು. ನಾನಂತೂ ನನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕಂಡೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಕೆಲಸವನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಬಹಳ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಪರರು; ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ನೋಯಿಸತಕ್ಕಂಥ ಪ್ರಕೃತಿ ಅವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸ್ನೇಹ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸತಕ್ಕದ್ದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಕರ್ತವ್ಯ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ದೇಶ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು ನಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಮಾಡಿರತಕ್ಕ ಸೇವೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ. ಅವರು ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿರತಕ್ಕದ್ದು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲೂ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವುದು. ದೇವರು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ, ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಭೆಯ ಪರವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಪರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

*Sri J. MOHAMED IMAM (Jagalur).— Sir, I am not going to take much time. Suffice it to say that I entirely associate myself with the feelings and sentiments expressed by the Leader of the House. My heart is full of sadness for the untimely demise of Sri H. Siddaiya with whom I worked with comradeship for over twenty years. He dedicated his life to the service of the country and the people. He served the State in various capacities. He served in local bodies as President of the District Board, as a Minister of the Government and lastly as the Speaker of this House. Cruel fate snatched him away from our midst. Sir, I happened to know Sri Siddaiya from a long time. We were colleagues in the old Council and the old Assembly and we were colleagues here also. Though we belonged to different political groups, still our friendship was very cordial. Everybody respected him because of his character and of his integrity. As a Minister he was a good administrator and he did exert himself a good deal to help the poor.

Sir, when Sri Siddaiya became the Speaker of this House, I and those belonging to my party had our own misgivings and we expressed it at that time that his belonging to a political party may come in the way of his discharging his duties. I must admit that he did his best to please and satisfy one and all. He did his best to safeguard the interest of the Opposition and gave all the protection. On behalf of my party I must acknowledge the service and help rendered by him to the Opposition. Sir, as a friend and person, he was a lovable personality. Everybody knows his hospitality. Whoever that went to his house never came back without sharing bellyful of hospitality. We miss a great personality and it is a loss to the country. On behalf of my party and myself I pay tribute to Sri H. Siddaiya. I pray that his soul may rest in peace. I convey our heart-felt sympathies to the members of the bereaved family.

ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡ (ಮದ್ದೂರು).— ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಸಭೆಯ ಕಳೆದ ಅಧಿವೇಶನದ ಕಡೆಯದಿನ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ ಮತ್ತು ಈ ಸಭೆ ಸೇರುವಾಗ ಇಂಥ ಒಂದು ದುಃಖಮಯವಾದ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಕಾಲವಾದದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಭೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೇ ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟವುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಮಾತಾಗಲಾರದು ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಯಾವಯಾವ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರೋ ಯಾವಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗಿದ್ದರೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅವು ಅವರ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಿವೆಯೇ ವಿನಾ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಕುಂದಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರನ್ನು ಸುಮಾರು 28 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲೆ. ಹಿಂದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಶ್ರೀ ಬಸಪ್ಪನವರು ಕಾಲವಾದನಂತರ ಆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇವರು ಬಂದರು. ಇವರು ಮೊದಲು ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಸೂಟ್ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ ಉಡುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ನಾನು ಕಾರಣ ಕೇಳಲು, "ನೀವು ಶಿವಮೊಗ್ಗಾಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆ ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲದನಂತರ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿವಮೊಗ್ಗಾ ಪೇಟೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅನೇಕರು ಬಂದು ಅವರ ಪಾದವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ "ನೀವು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಕೇಳಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇದು ಉತ್ತರ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. "ಹೀಗೆ ಜನರು ಬಂದು ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೂಟ್ ಹಾಕಿದರೆ ಸರಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸೂಟ್ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟೆ" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಇತ್ತೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಂಗಮರೆನಿಸಿದ ಗುರುಪರಂಪರೆಗೆ ಇವರು ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು ಇವರ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಯಾವ ಅಹಂಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ದೂರು ಬರಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವಂತೆ ಬಹಳ ವಿನಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಬೋರ್ಡ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ, ಶಾಸನ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಈಚೆಗೆ ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲದ್ದುಕೊಂಡೂ ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ದೇಶದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡಿರತಕ್ಕವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯಕಾರೀ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿರುವ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯ, ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಷ್ಟ, ಮಾಡಿರುವ ತ್ಯಾಗ ಬಹಳವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಈ ಸಭಾ ನಾಯಕರಾದ ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪಟ್ಟಿರುವ ಕಷ್ಟ ಮಾಡಿರುವ ತ್ಯಾಗ ಅಸಮಾನವಾದುದು ಎಂದು

ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಾಗಲಾರದು. ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷ ಅಥವಾ ಒಂದು ವರ್ಷ ಎಂಬತ್ತು ತಿಂಗಳು ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ರಾಗಿ ಬೀಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ 25 ಸೇರು ರಾಗಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬೀಸಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕೈಲಾಗದೇಯಿದ್ದರೂ ಸಹ ಜೈಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿ ಬೀಸು, ಬೀಸು ಎಂದು ಅಧಿಕಾರ ಯುತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೀಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಇವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ನಾನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಪಡಬೇಕು ಎಂದು ದೃಢ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ದೇಶ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ದಿನ ನಾವು ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರಂಥವರು ಅಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಡಿಲಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಈ ದಿವಸ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನಿರ್ಧರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಈ ದಿವಸ ಅನುಕೂಲವೊದಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ದುಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಗಣ್ಯರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇಂಥ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದಾರ್ಭಾಗ್ಯ ನಮಗುಂಟಾಗಿರುವುದು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಕರ; ಇದು ನಮ್ಮ ದುರ ದೃಷ್ಟ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಕುಟುಂಬವರ್ಗಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಭಗವಂತ ಅವರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಿ, ಇವರ ಸಂಸಾರ ಸುಖಮಯವಾಗಿ ಜರುಗುವಂಥ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಿ ಎಂದು ನಾನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

*ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್ (ಟಿ. ನರಸೀಪುರ).—ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರನ್ನು ನಾನು ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ಅವರು ಈ ಶಾಸನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದಮೇಲೆ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ಈ ಸಭಾ ನಾಯಕರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಅವರ ಅಸಾಧಾರಣ ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು; ಕಾರಣ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದವರು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಅವರು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಅನುಭವದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾದರೂ ಸಹ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆದು ಮೇಜಿನಮೇಲಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಜವಾಬು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವರು ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅದರೊಡನೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಸರಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಎಷ್ಟೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹುಟ್ಟುಗುಣ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಅವರು ಒಂದು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾನು ಶಾಸನ ಸಭೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದ ರಿಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರಗಳು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದವರು, ಬಹಳವಾಗಿ ಇತರರ ಮನಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಶಾಸನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಭಿಕರಿಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೂ ಬಹಳ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಾಗ, ಯಾವುದಾದರೂ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿರುಸಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದು ಉತ್ತರಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ, ಯಾರು ಏನೇ ಹೇಳಿದರೂ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿರುವಾಗ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚರ್ಚೆ ಬಹಳವಾಗಿ ನಡೆದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು 'ಟೀ'ಗಾಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೇಗಾದರೂ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಓದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಸಹ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಷ್ಟು ಓದುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅನೇಕಸಾರಿ ಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುವಾಗ ಪೊಳಕು ಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಹುಬೇಗ ಸೂಚನೆಯಿತ್ತು ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಗುಣ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಅವರದು ನಿರಾಳ ಜೀವನ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವ. ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಇಲ್ಲದ ದರ್ಪ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೊಬ್ಬರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಟು ಮನೋಭಾವ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಡವರಂತೆಯೇ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಧಾನದಿಂದ ಆದರದಿಂದ ಲಾಲಿಸಿ, ಕೈಲಾದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ಅವರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯವರೂ ಆದರೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇಳಿದುಬರುವಾಗ ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ educative value ನನಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತು ಸಹ ಅನುಭವಸ್ಥರ ಮಾತಾಗಿತ್ತು. 'ನಾನೊಬ್ಬ ಜಂಗಮ, ನನ್ನ ಕನಬು ಯಾಚನೆಮಾಡುವುದು, ನಾನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಂದಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿ ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ನನಗೇನೂ ದೇವರು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗದವರ ಮುಂದಿನ ಗತಿಯನ್ನು ದೇವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ'' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಮಹಾ ಪುರುಷರನ್ನು, ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವಿಂದು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ನನ್ನ ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೆ

(ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್.)

ಇವರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ, ಇವರ ಕುಟುಂಬವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇವರ ನಿಧನದಿಂದಾಗಿರುವ ಅಪಾರ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ವೈ. ಎಂ. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ (ಕಡೂರು).— ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ಮತ್ತು ಬಹಳ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇನೆ. ಸೂರ್ಯದೇವನು ಯಾವ ರೀತಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಂಜೆಯವೇಳೆಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ತಂಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಹಾಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಸಂಜೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು. ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶಕ್ಕೇ ಕಳಶಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಇಂಥ ದಕ್ಷರನ್ನೂ, ಇಂಥ ಮೇಧಾವಿಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ. ಇವರ ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಇವರ ದಾನಧರ್ಮಾದಿ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ, ಇವರ ಅದ್ಭುತ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿ, ಇವರ ಮೇಧಾವಿತನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜನಸೇವೆ ಮತ್ತು ದೇಶಸೇವೆಗಳೇ ಇವರ ಜೀವನದ ಹೆಗ್ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವ ವಹಿಸಿ, ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವನ್ನು ಸಹ ಅನುಭವಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಜೈಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಖೈದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿ ಹಲವಾರು ಖೈದಿಗಳ ಬಂಧ ವಿಮೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಜೈಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಜೈಲು ಖಾಲಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೆದರಿ, ಮೈಸೂರು ಜೈಲಿಗೂ, ಅನಂತರ ಹಾಸನ ಜೈಲಿಗೂ ವರ್ಗಮಾಡಿದರೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಹಲವಾರು ಖೈದಿಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಇವರೇ ಕಾರಣಕರ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಒಬ್ಬ ಘನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೂ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ರಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರೇ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಜೊತೆಗಿದ್ದ ನಾನು ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಬಹು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಆ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆಗಳೆದ್ದು ಒಡೆದ ಮಚ್ಚೆಯ ಗುರುತುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇವರು ಮಹಾ ತ್ಯಾಗಿಗಳು.

ಇವರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರುಳ ಸಿದ್ಧಸ್ವಾಮಿ ಮಠದ ದೀಪದ ಪ್ರಾಣಂ ಭೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇವರು ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದುದು ನನಗಿಂದು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆ ದಿನದ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನಿರವೇರಿಸಿ ಅವರು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿ ಸಾಯಂಕಾಲ 7½ ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ನಮ್ಮೆಲರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವರೊಡನೆ ಕಲೆತು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಂತೆ, ಸ್ನೇಹಿತರಂತೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಅಲ್ಲಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಬಹಳ ಅಪರೂಪ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಈ ತಿಂಗಳು 13ನೆಯ ತಾರೀಖು ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಸ್ಪೀಕರ್ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಚುನಾಯಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿದೆ. ನಾನು ಈ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದವರು ಓದಿಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅವರೇ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅದ್ಭುತ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಗೆ ಇದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ.

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಾವು ಇಂದು ಮತ್ತಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಇವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಒಂದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಇಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಂಥ ಸಂತಾಪಸೂಚಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಒಗ್ಗದು. ಈ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಗುಣಗಾನವು ದೇಶಾದ್ಯಂತವೂ ನಡೆದಿದೆ. ಇಂಥ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಇಂದು ಒಂದು ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ದಿವಂಗತರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇವರ ನಿಧನದಿಂದ ಆಗಿರುವ ಅಪಾರ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ನನಗೆ ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಬಿ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ (ಭದ್ರಾವತಿ).— ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾನಾಯಕರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ನಿಧನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂತಾಪ ಸೂಚಕ ಸಮಯ ಓದಗುವುದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾನವನ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಒಂದಾದರೆ, ದೈವೇಚ್ಛೆಯೇ ಬೇರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜನತೆ ದಾನ್ಯಶ್ಯಂಖಲೆಯನ್ನೇ ಬಂಗಾರದ ಬಳೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟು ಹುರುಪನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ದೇಶವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು. ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿಯವರು ಯಾವ ರೀತಿ ಅಹಿಂಸಾತತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣ ಹಾಕಿದ ಮೊದಲಗರಲ್ಲಿ ಇವರೊಬ್ಬರು. ಇವರಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶೇಷ ಗುಣವೆಂದರೆ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದವರಾರಾದರೂ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟನುಖಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶಾಂತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲೂ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಇವರದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಹಾದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವಾದ ನಿರಣಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಕೆಲಸ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇವರದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಘಟನಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವರ ಮಹಾ ಸಾಧನೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವ ಅಂಶವೇ ಆಗಿದೆ. ನಮಸ್ಕಾರ

ಇವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರುಭಾವನೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಇವರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಒಂದು ವೇಲ್ವಂಗಿತ್ಯಾಗಿ ಅನುನರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯ ಪೊದಲನೆಯ ಪ್ರಜಾಸಕ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಳಿತ ವಹಿಸಿ ಬಹು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಅದ್ಭುತ ವೇಧಾ ಶಕ್ತಿ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆ, ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಶಕ್ತಿ ಪಡೆದಿರುವ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದು ಅತಿ ವಿರಳ. ಇವರ ರಾಜಕಾರಣಪಟುತ್ವ, ಇವರ ಸರಳ ಜೀವನ ನಮಸ್ತರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವುದು ನಮುಗೆಲ್ಲಾ ಅಪಾರ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಇವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಬಂಧು ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಇವರ ನಿಧನದಿಂದಾಗಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಭಗವಂತನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

2 P.M.

ಶ್ರೀಮತಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಸಿದ್ದಮ್ಮ (ದಾವಣಗೆರೆ).—ಶ್ರೀವರ್ಮಾ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ತಂದೆ ಇದ್ದಹಾಗೆ ಇದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಎಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಬಹಳ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಈಗಾಗಲೇ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅವರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಮೂರ್ತಿಯೇ ನಮ್ಮ ಎದುರು ನಿಂತಂತಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತಾಇದೆ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಮುಖಂಡನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳಿವೆ. ಯಾವುವು ಆ ಗುಣಗಳು ಎಂದರೆ : ಸಿಂಹದಂಥ ಶಕ್ತಿ ಇರಬೇಕು, ಹದ್ದಿನಂತಹ ದೃಷ್ಟಿ ಇರಬೇಕು ಮತ್ತು ನರಿಯಂಥ ಯುಕ್ತಿ ಇರಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಮನುಷ್ಯ ನಾಯಕನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವು ದುಂಟು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮೂರುಗುಣಗಳೂ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ ತಕ್ಷಣ ಅವರ ನಡತೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೊಂದು ಭಾವನೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವರ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಜನರು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಅವರು ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಅವರು ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರು. ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಎಷ್ಟು ಚುರುಕಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ನಮಗೆ ಈ ದಿವಸ ಅಂಥ ನಾಯಕರು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆಯೇ, ಅವರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಬರುತ್ತಾರೆಯೇ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ನನಗಂತೂ ಅಂಥವರು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಪೀಕರ್ ಅನ್ನು ಎಂದೂ ಕಾಣಲಾರೆವು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಅವರದು ಬಹಳ ಸರಳ ಜೀವನ. ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಭಾಗ್ಯವಂತರೇ ಹೋಗಲಿ, ಬಡವರೇ ಹೋಗಲಿ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಬೆರೆತು ಅವರ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ಕೇಳಿ, ಒಳಗಡೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡೋಣ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಎಲ್ಲರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಳಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬೇಕೇ ಬೇಡವೇ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರಾಗಿಯೇ ಅದನ್ನರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹವರು ಈ ದಿನ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತುಂಬಿಬಾರದ ಹಾನಿಯಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಂದು ಧಕ್ಕೆ ಆದಂತಾಗಿದೆ. ಅದು ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ, ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಜಂಗಮ ಎಂದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರಂತೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡೆಸಿದರೂ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದರೂ ಸ್ಪೀಕರ್ ಆದರೂ ಒಂದು ಕಾನೂ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಜಂಗಮರಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೆಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಟಿ. ಹನುಮಂತಯ್ಯ (ಪಾವಗಡ-ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು).—ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀವರ್ಮಾ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ನಿಧನದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಪಾರವಾದ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀವರ್ಮಾ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರನ್ನು ನಾನು 1930ನೇ ಇಸವಿಯಿಂದಲೂ ಬಲ್ಲೆ. ನಾನು 1930ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರಲ್ ಫೀಲ್ಡ್‌ಮನ್ ಆಗಿಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಜನರು ನಾವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ನನಗೆ ಯಾರೂ ಮನೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಶ್ರೀವರ್ಮಾ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಹೋಗಿ "ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೆ ಮನೆ ಯಾರೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ನಾನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲವೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಗೌರವವಿಲ್ಲವೆ, ಏನುಮಾಡುವುದು" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಬಿಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಒಂದು ದಿವಸ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ. ಮಾರನೆದಿನ ನಾನು ಹರಿಜನರ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು ಎಂಬ ವಿಷಯ ಅವರ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಮನೆಗೆಲ್ಲಾ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಸಿ, ಶುದ್ಧಿಮಾಡಿದರು. ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನೂ ಕೂಡ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಆಗ ಅವರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಇದೇನು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾಗಿ "ಹಾಗಾದರೆ ದಿನವೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ, ದಿನವೂ ಮಾಡಿಸಿ, ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅಂತಹ ಮಹಾಪುರುಷರು ಅವರು. ಅವರು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದು ಸರಿಯೋ ತಪ್ಪೋ ಎಂದು ಯೋಚನೆಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ವಿವೇಕಶಾಲಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಜಯಪ್ರದವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಯೋಚನೆಮಾಡತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತು, ಅವರಲ್ಲಿ; ಒಂದು ವಾಕ್‌ಶುದ್ಧಿ ಇತ್ತು. ನಡೆದಂತೆ ನುಡಿ, ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು. 1946 ರಲ್ಲಿ ದಾವಣ

(ಶ್ರೀ ಸಿ. ಟಿ ಹನುಮಂತಯ್ಯ.)

ಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಮೀಟಿಂಗ್ ನಡೆದಾಗ, ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ, "ಏನು ಸ್ವಾಮಿ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನವರು ಬಹಳವಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯವು ನಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದಾಗ "ಇಪ್ಪರಲ್ಲೇ ಬರುತ್ತದೆ, ಜನರು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಬೇಗ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಪೊದಲಯಾರರು ಗಾರ್ಡನ್ ಪಾರ್ಟಿಗೆ ಕರೆದಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾವು 11 ಘಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಜಾಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರು ಸಹನೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ದೇಶಸೇವೆ, ಜನಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಉದಾಹರಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಇದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಮಾತ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೂಡ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದರು. ಇದು ಏನನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಅವರ ಒಂದು ಧ್ಯಾತ್ಯತ್ಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ದ್ರವ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಜಮೀನನ್ನಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ವಿಭೂತಿ ಪುರುಷರನ್ನು ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಹರಿಜನರಿಗಂತೂ ಅಪಾರವಾದ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಸಂಕಟವಾಗಿದೆ. ಆ ಸಂಕಟವನ್ನು ನಾನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬಹು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ. ಅವರ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಅಪಾರವಾದ ದುಃಖ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬೇಗ ದೇವರು ಬಗೆಹರಿಸಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮಾತನಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

Sri L. SIDDAPPA (Chennagiri).—Sir, much as I wish to speak on the occasion, I cannot speak on account of my ill-health. I only got up to pay my humble tribute to the memory of late Sri Siddaiya.

ಶ್ರೀ ಎ. ಆರ್. ನಾಯ್ಡು (ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ).—ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮಹಾಶಯರೇ, ಅನೇಕ ಜನ ಈಗಾಗಲೇ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ನಮಗಿಂತಲೂ ಕೂಡ ತಾವು ಮಂತ್ರಿವರ್ಯರಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅವಕಾಶ ವಿತ್ತು; ಅವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ. ಅವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ವಿಧಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಸ್ಪೀಕರ್‌ರವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇರುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು, ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹೇಳಿದಂತೆ, ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ, ನಡೆದಂತೆ ನುಡಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸ್ಪೀಕರ್‌ರವರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಯಾವ ಒಂದು ಭಾವನೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೋ, ಯಾವ ರೀತಿ ಜನಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಈ ಸಭೆಯ ಯಾವ ಸದಸ್ಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ನೋಯಿಸದೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಮಹಾನುಭಾವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗೌರವವನ್ನು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೂ ಕಡಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಟಿ. ಹನುಮಯ್ಯ (ಹಿರಿಯೂರು-ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು).—ಸ್ವಾಮಿ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಿಧನಹೊಂದಿದ ವಾರ್ತೆಯು ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿ ಬಹಳ ಜನಗಳಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರಿಗೂ ನನಗೂ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪರಿಚಯವಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ, ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಅವರಂಥ ಸರಳ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಊಟ ಉಪಚಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಬಡವರು, ಬಲ್ಲದರು, ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿಲ್ಲದವರು, ಕೂಲಿಯವರು ಅಥವಾ ಬೇರೆಯವರು ಯಾರೇ ಹೋದರೂ ಕೂಡ ಅವರು ಅನ್ನ ವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನೀರನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡದೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೋಭಾವ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಪೂಜ್ಯ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ನಾಯಕರುಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರು. ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಮಹಾಶಯರುಗಳು ಈಗಾಗಲೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಪುನಃ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಯಾರ ಮೇಲಾದರೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅದನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1940ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಪೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೀರಪ್ಪ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಹರಿಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದರು. ಅವರು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಬಲಯುತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೂ ಒಂದು ಸಂಧಾನ ಮಾಡಲು 1940ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೀರಪ್ಪನವರು ಶಾಸನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾದರು. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಯಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆ ಕೊಡಿ ಎಂದು ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೀರಪ್ಪನವರು ತಾವು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಟೇಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ನೋವುಂಟಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಹರಿಜನರ ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಶಾಸನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಯಿತ್ತರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮನನೊಂದಿತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗೇ ಅವರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದರು. ಇದೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು.

ಇದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಎಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅಕಾಲ ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಹಾಗೆ ಮರಣ ಹೊಂದಿ ಕೈಲಾಸವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿವಸ ಅವರು ನಿಧನಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಇಷ್ಟು ಜನಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸಹ ಅದೇನೋ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಂದು ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಮೊನ್ನೆ ಬಡ್ಜೆಟ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ನನಗೆ ಇಂಪಿಟೇಷನ್ ಕಳುಹಿಸಿ ಟೀ ಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಸದಸ್ಯರು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕರಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಂದು ದಿನ ಆಹ್ವಾನ ಬರುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ ನನಗೆ ನಿತ್ಯವೂ ಬಂದು ನಾನು ಪ್ರತಿ ದಿವಸವೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಇದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪಿತ್ಯಗಳು ಸತ್ತಾಗಕೂಡ ಅಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ನಿಧನದಿಂದ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ದುಃಖವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡುದರಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಪಾರ ದುಃಖವಾಗಿದೆ. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಗಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವರು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಕೂಡ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಇತ್ತು ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನನ್ನ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

Sri M. PALANIYAPPAN (Ulsoor).—Sir, I associate myself with the sentiments expressed by several Hon'ble Members who have already spoken. I knew Sri H. Siddaiya from about three or four years. Providence has been so cruel as to snatch him away from our midst so soon. Sir, whenever he saw me or I saw him, there was spontaneous love between as. He used to like me so much that I might say, without exaggeration, that I held the position of his brother. Whenever there was some heated discussion between us, as member and the Speaker, he would console me afterwards. He would take me to his Chambers and give me his valuable advice. Such was his temperament towards me and also with all. It is very rare that we come across persons with such qualities and kindness. Such a soul has departed. This is not an occasion to make a long speech. Let me share the sorrow with the Leader of the House. I pray Almighty to give peace to the departed soul.

ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಆರ್. ನಾಗಪ್ಪಶೆಟ್ಟಿ (ಶಿವಮೊಗ್ಗ).—ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯ ಸಭೆಯವರು ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಒಂದೆರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿಡಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೇನೆ. ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬಂದಿರಲಿ ಎದುರಾಳಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹತೋಟಿಗೆ ತರುವ ಶಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಟಿಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ವಿವಾದ, ವ್ಯಾಜ್ಯ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜೈಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅನೇಕ ಜೈದಿಗಳ ಪರವಾಗಿ ಹೈಕೋರ್ಟಿಗೆ ಅಪೀಲು ಹಾಕಿಸಿ ಬಹುಮಂದಿ ಜೈದಿಗಳನ್ನು ಜೈಲಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥವರನ್ನು ಹಾಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದವರು ಇಂದು ಕೂಡ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಯಾವಾದರೂ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ ಸತ್ತರೆ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ, ಬದುಕಿರುವಾಗ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹೊಗಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಿಧನಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಇಡೀ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಸಭೆಗಳು ನಡೆದು ದುಃಖ ಸೂಚಿಸಿ ಮೃತಪಟ್ಟವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು, ಅವರು ದೇಶಸೇವೆ ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರು, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರು "ನೀವೇಕೆ ಯಾವ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಹಣ ಕೂಡಿಟ್ಟಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ "ಅದರಿಂದೇನಾಗಬೇಕು, ಇರುವವರೆಗೆ ಜನಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಅವರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಪಡೆದರೆ ಸಾಲದೆ" ಎಂದು ನೂಚಿನುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೂ ಸಹ, ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು, ತಿಂಡಿಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಯಾರೇ ಹೇಳಿದರೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಎದುರಾಳಿ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವರು ಏನಾದರೂ ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದಾಗಲಿ, ಹಾಗೆ ಇತರರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಊಟ ಉಪಚಾರಗಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡುತ್ತದೆಂದಾಗಲಿ ಅವರು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೇ ಕರೆದರೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕುನಲ ಅಥವಾ ಎಂಟುನಲ ಊಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಾಫಿಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಕರೆದರೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನೇಕೆ ನೋಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕರೆಯುವವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ವಿನಾಕಾರಣ ಹೇಳಿ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೆಪದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಯಾರೇ ಬಂದರೂ, ಏನೇ ಕಷ್ಟವಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವಾದದೆ ಖಂಡಿತ ಒಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಯಾರೋ ಮಿತ್ರರು ಕೇಳಿದರೆ, ಭಗವಂತ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡೋಣ, ಕೂಡಿಡಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹಳವಾಗಿ ಅವರು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ, ಇಡೀ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ದೇಶಸೇವೆ ಮಾಡಿದ

(ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಆರ್. ನಾಗಪ್ಪಶೆಟ್ಟಿ.)

ಹಿರಿಯರ ಪೈಕಿ ಮೊದಲನೆಯವರಾಗಿ ಈ ದಿವಂಗತ ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ಅವರ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದು, ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಾವು ಹೋಗುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅವರ ನಿಧನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ದೇಶಕ್ಕೇ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ, ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

2-30 P.M.

ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಕೆ. ಸಿದ್ದಯ್ಯ (ಬೇಲೂರು—ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು).—ಸ್ಪೀಕರ್, ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಲು ನನಗೊಂದು ಅವಕಾಶ ದೊರೆತುದು ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರು ಇಡೀ ದೇಶದ ಜನತೆಗೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ ವರ್ತಮಾನ ಕೇಳಿದ ದಿನ ನನಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ಯಾವಾಗ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೂ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಕಾಫಿ, ತಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಏನಯದಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿವಂಗತ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೆಲವರು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ನನ್ನ ಹೆಸರೂ ಸಿದ್ದಯ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ ನಾನೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದೆನೋ ಎಂದು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಲು ಊರೂರುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಊರಿಗೆ ಓಡಿಬಂದರು. ಅನಂತರ ನಮ್ಮ ಶಾಸನ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದ್ದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಸಲು ಕೇಳಿ ಬಹುವಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನೀಯಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಂ. ಗೋವಿಂದರಾಜು (ನೆಲಮಂಗಲ).—ಮಾನ್ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ, ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದುದು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೇ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶಕ್ಕೇ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೆಂದರೂ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಹಲವು ಮಾನ್ಯ ಮಿತ್ರರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹಿಂದೆ ಎಮ್.ಎಲ್.ಸಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ ನಾನೂ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದೆ. ಅವರು ಮಂತ್ರಿಪದವಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಘನತೆ, ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವನೆ, ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸ—ಇವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸಾಲದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಜನರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಬಡ ಸಾಕರರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಜನ್ಯ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಹು ಕನಿಕರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ 50 ಜನರಾದರೂ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ನಾನು ಜಂಗಮನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ, ಜಂಗಮನಾಗಿಯೇ ಸಾಯುತ್ತೇನೆ. ಯಾಪುದನ್ನೂ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ; ನನ್ನ ಸಂಸಾರ, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ದೇವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲನಿಂದಲೂ ಅವರ ಜೀವ ಮಾನವನ್ನೇ ತ್ಯಾಗ ಮನೋಭಾವನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದರು. ಅವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನವರಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಇಂಥ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ನಾವು ಇಂದು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ನಮ್ಮ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ದೇವರು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನೀಯಲಿ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಈ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿಧನದಿಂದಾಗಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ನನ್ನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಟಿ. ಸಿ. ಬಸಪ್ಪ (ತರೀಕೆರೆ).—ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಗುಣಗಾನದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಈ ಸಭೆಯ ಅನೇಕ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತನಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಕೆಲವೇ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಂದರೆ, ಒಬ್ಬ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಗುಣ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದುವು. ಅವರ ಸರಳ ಜೀವನ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಆದರ್ಶವಾಗಿತ್ತು. ಕಳೆದ 20 ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಮನೆಯು ಒಂದು ಆಶ್ರಮದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರ ಮನೆ 20-30 ಮಂದಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರಾದರೂ ಬಡಬಗ್ಗರು ಒಂದು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಕೇಸ್ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಅದನ್ನು ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಒಂದು ಕಾನೂ ಫೀಜು ಸಹ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಅವರ ಮನೆಯು ಸಕಲರಿಗೂ ಆಶ್ರಯವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರೇ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿ, ಅವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಅವರ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ; ಅವರಂತೆ ಸರಳ ಜೀವನ ಜರುಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವರದು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಾಳ ಮನಸ್ಸು. ಇವರು ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಒಂದು ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಅದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ, ಇಂಥ ಅಮೂಲ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅವರ ಕುಟುಂಬವರ್ಗಕ್ಕೆ ದುಃಖ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಗೆ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಟಿ. ಮರಿಯಪ್ಪ (ಮೈಸೂರು ಉತ್ತರ).—ಮಾನ್ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೇ, ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನೇನೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಮೇಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿ ಅವರಂತೆ ಇತರರೂ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಇಂದಿನ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ಮೈಗಾಗಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ದುಡಿದು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪೀಠವನ್ನು ಸಹ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಂಸ್ಥಾನಾದ್ಯಂತವೂ ಸಂಚರಿಸಿ ಜನತೆಯನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ರಾಜಕೀಯ

ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಜನತೆಗೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲ ದೊರೆತಿದೆ. ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನರ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅತಿ ವಿರಳವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಮೊದಲ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಆದಮೇಲೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಇವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಗುಣ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರು ಮಹಾದಾನಿಗಳು—ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಎದುರು ಪಕ್ಷದ ಕಕ್ಷಿಗಾರರಿಗೆ ಅನ್ನ ದೊರಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಾಗ ಸಹ ಅವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳವರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಬಹು ಬೇಗ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಕನಿಕರ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಪರೂಪ. ಇವರು ರೋಗಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ದಾಖಲಾದ 24 ಗಂಟೆಗಳೊಳಗಾಗಿ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಶರಾದರು. ಅವರ ಖಾಯಿಲೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು diagnose ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಕಾಲಾವಕಾಶ ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕೊಡಲಿ, ಇವರ ಕುಟುಂಬವರ್ಗಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಗೂ ಇವರ ನಿಧನದ ಬಗ್ಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಈ ಸಂತಾಪ ಸೂಚಕ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಸಿದ್ದಪ್ಪ (ಮಾಗಡಿ):—ಈ ದಿನ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪ ಸೂಚನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕರು ಅವರ ನಡೆ ನುಡಿ, ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಆಗಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕಳೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಿದ್ದುವು. ಅವರು ದೇಶ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ದುಡಿದು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಗಾಧ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿ ಇಂದು ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗದ ಮೇಲ್ಮೆಗಾಗಿ ಯಾವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಇರುವೆಯಾದರೂ ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ದುಡಿದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೆರ್ಪಾಟು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥದರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಮುಖಾನಾಯಕರೆಂದು ಹೆಸರುಗಳಿಸಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಏನನ್ನೂ ಸಹ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಭಾನಾಯಕರು ಮನಗಂಡು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಕುಟುಂಬವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನಾನು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಫೋಟೋ ಒಂದನ್ನು ಈ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣ ಮಾಡಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸಹ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ದಿನ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಗುಣ ಕಥನವನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಂದಿ ಮಾಡಿರುವುದು, ಇವರು ಒಬ್ಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರ ಗುಣಕಥನವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಈ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರೂ, ಈ ಸಭಾನಾಯಕರೂ ಬಹುವಾಗಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ನಿಧನದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೇ ಅಪಾರ ನಷ್ಟವುಂಟಾಗಿದೆ. ಇವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ, ಇವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲು ಕಾಲಾವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎಂ. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ (ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ).—ಈಗಾಗಲೇ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ನಿಧನದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಪಾರವಾದ ನಷ್ಟ ಉಂಟಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದಲ್ಲ, ಅವರು ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧವಾಗಿ ಅವರು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧವಾದ ಸಮಾಜ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರಿಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸುಮಾರು 35 ವರ್ಷಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾಬೋರ್ಡಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರು ; ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರು; ಈ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರು. ಸಾಯುವಾಗ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಯಾವ ರೀತಿ ಬಂದರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಹೋದರು. ಇದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಾದರಿಯಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಚರಿತ್ರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾದ ವಿಷಯ. ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರು ಇಡೀ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ, ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದರೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಅವರು ಹೋದರು. ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನ, ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಜೀವನ ಬಹಳ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದದ್ದು. ಅದೇ ರೀತಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸಮಾಜ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ನಾವು ನಡೆದರೆ ಪೂಜ್ಯ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರಿಗೆ ಗೌರವ ಸೂಚಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಸಮಾಜ ಸೇವಕರು ಅವರ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಮಾಜ ಸೇವೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಸನವೆಂದರೆ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರ ಸೇವೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತೋ ಅಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದದ್ದು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಕರ. ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ, ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ, ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಭವಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಧುರೀಣರು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಅನುಭವ ಎನ್ನುವುದು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಬಹಳ ಅನುಭವಿಗಳಾದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಬೇಕು. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಮ್ಮನ್ನು

(ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎಂ. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ)

ಅಗಲಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಒಂದು ಸೇವೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಯ್ಯನವರು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿರುವಂತೆ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಆಸೆ. ಅದರಂತೆ ನಡೆದು ಕೊಂಡು ಗೌರವ ಸೂಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಹೂಡಿ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

Mr. DEPUTY SPEAKER.—I wish to associate myself with the sentiments of sorrow expressed by the Leader of the House and the other Hon'ble Members who have spoken just now. The late Mr. Siddaiya was one of the earliest to join the Congress. He soon became an accepted leader. He was also the President of the Congress. He gave up an active and lucrative practice at the bar and underwent considerable sufferings for the convictions he held. Both his wife and himself sacrificed money and comforts for the cause which they held so dear to themselves. When the first responsible Government was formed, the choice for a ministership naturally fell on him.

I have been closely associated with him ever since I entered the Congress. We were together on the Working Committee. We were together in the Ministry. He was always kind and generous towards me. His death has been a great personal loss to me.

He was the first Speaker after the General Elections. He possessed all the qualities which are necessary for an ideal Speaker. He was gentle and sweet-tempered. At the same time he was firm and insisted on respect for law and order. He had an extraordinary memory. His rulings were marked by learning and a knowledge of the practice and precedents of other Legislatures. He was fair, just and impartial. Many of his rulings, being the first to be delivered under the new Constitution, will form, I am sure, valuable precedents for the future.

I request you all kindly to stand in silence for two minutes in memory of Sri Siddaiya to express our respect for him.

(The House stood in silence for two minutes).

Late Sri Channanarasimhaiya.

Mr. DEPUTY SPEAKER.—There is another reference in respect of late Mr. Channanarasimhaiya.

ಶ್ರೀ ಕೆ. ಹನುಮಂತಯ್ಯ (ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಗಳು)—ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಚನ್ನನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ದೈವಾಧೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ನಂತಾಪ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಚನ್ನನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ನಮ್ಮ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆ ಶಾಸನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. 1945-46ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಘೋರವಾದ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಆಗ ಒದಗುತ್ತಾ ಇದ್ದವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒದಗುತ್ತಾ ಇದ್ದವು. ಆಗ ವಿರೋಧಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ, ಸರ್ಕಾರದ ಬೆಂಬಲಿಗರಿಗೂ ಅನೇಕ ಸಲ ಈ ಶಕ್ತಿಯ ಅಳತೆ ಆಗತಕ್ಕ ಸಂಭವ ಬರುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಾರ್ಟಿ ಆಗ 300 ಜನ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೈನಾರಿಟಿ ಪಾರ್ಟಿ ಆಗಿತ್ತು; 120 ಜನ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದರು. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರದೇ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಯಾವ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾ ಇತ್ತೋ ಆ ಧ್ಯೇಯಗಳನ್ನು ಅವರೂ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆ ರೀತಿ ಉದಾತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರು ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರು ಇಲ್ಲೂ ಅನೇಕರು ಇದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆಯಿತು. ಒಂದು ದಿವಸ ದಿವಾನ್ ಸರ್ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಮೊದಲಿಯಾರ್‌ರವರು ಇದ್ದಾಗ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೋಲಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಜನರ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತೋರಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಓಟು ಎಣಿಕೆ ಆದಾಗ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಸರಿಸಮ ಓಟು ಬಂತು. ಆಗ ಚನ್ನನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರು ಸ್ವಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದವರು ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಬಂದು ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಓಟು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಓಟು ಮಾಡಿದರು; ಆ ಒಂದು ಓಟಿನಿಂದ ಅವೊತ್ತಿನ ದಿವಸ ಸರ್ಕಾರದ ಸೋಲಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಸದಾ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ದೇಶಭಕ್ತಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೇಮ ಎಂಬುದು ಅವರನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕೊನೆ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೂಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಜಯವಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಾವು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂಥ ಮಹನೀಯರಾದ ಸದಸ್ಯರು ದೈವಾಧೀನರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇರತಕ್ಕ ನಾವು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಚಿರಋಣಿಗಳಾಗಿರಬೇಕಾದದ್ದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಅವರು ಮಾಗಡಿ ಟೌನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಮುಖಂಡರಾಗಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಕಾಲ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟರಾಗಿ ಅವರು ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟಿನಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರು ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಮತ್ತು ನಾವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಅವರ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸೋಣ ಎಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು.—ಶ್ರೀಮಾ ಚನ್ನನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ನವರು ನನಗೂ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಹಿಂದೆ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ನನಗೂ ಅವರಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಮಾಗಡಿ ಅವರ ಸ್ಥಳ. ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳ ವಿಶಾಲಹೃದಯದಿಂದ ಇದ್ದವರು. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು. ಅವರ ನಿಧನದಿಂದ ಮಾಗಡಿ ಮುನಿಸಿಪಾಲಟಿಗೇ ಅಲ್ಲ, ಮೈಸೂರು ದೇಶಕ್ಕೇ ಬಹಳ ವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ದೇವರು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಕೊರುತ್ತೇನೆ.

ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀಮಾ ವೆಂಕಟಸ್ವಾಮಿಗೌಡರ ನಿಧನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ಸಂತಾಪ ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅವರು ಮಾಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನವರು. ಅವರೂ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಬಹಳ ದಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬಹಳ ಅನುಭವಸ್ಥರು, ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು. ಅಂತಹ ಅನುಭವಸ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಾಗಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ವ್ಯಸನವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹವರ ನಿಧನಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯವರು ಎರಡು ನಿಮಿಷ ಮೌನದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಸಂತಾಪವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸೋಣ.

The House stood in silence for two minutes.

Mr. DEPUTY SPEAKER.—The House will now adjourn and meet tomorrow at 12 O'Clock.

The House adjourned at Three of the Clock to meet again at Twelve of the Clock on the next day, Tuesday 12th October 1954.